

ДЕСТРУКЦИЈА КАО СРЕДСТВО ПОЛИТИКЕ

Александар Милић

Министарство одбране Републике Србије
Војна академија – Катедра тактике

Дешавања у свету протеклих сто година и њихове последице показали су да се политика може спроводити и другим, мање популарним, као и непопуларним средствима. Деструкција неког друштва, у циљу политике, спроводи се на различитим пољима друштвеног живота. При томе се не води рачуна о могућим жртвама, већ се оне, уколико их буде, просто називају „колатералном штетом“. У спровођењу деструкције, поред земље која је спроводи, обавезно учествују земље помагачи, а ради сигурнијег остварења зацртаног циља користе се различите светске организације. Њихова улога јесте да дају правну легитимност спровођењу деструкције.

Због обиља доступних података, у раду се обрађује студија случаја – САД и то само на један од више могућих приступа предмету истраживања. Слична анализа могла би се применити и на друге актере међународне политике.

Кључне речи: *политика, деструкција, друштво, моћ, интерес.*

Увод

Праћењем дешавања у појединим друштвима широм света и последица које та дешавања проузрокују у политици тих и околних друштава могу се сагледати одређене правилности (хронологије дешавања). Нарочито долази до изражаја примена различитих облика деструкције, на различитим пољима друштвених дешавања и живљења које проузрокују промене у самим друштвима. Уколико се дешавања, која се манифестују деструкцијом, прецизније сагледају, стварају се услови да се предупредe одређени догађаји или да се последице минимизирају.

Потребно је прво сагледати сам појам политике, појам деструкције и њена изворишта, а затим како се примењује у циљу спровођења политике и које последице може изазвати. Појам политике се често употребљава иако у великом броју

случајева и без потребе. Појам политике тешко је дефинисати, јер сваки појединац и институција има своје полазиште у његовом одређивању. Реч политика потиче из грчке речи *polis*, што значи град-држава, скуп грађана који образују град, јавни посао град-државе. Можемо рећи да је политика спровођење или коришћење моћи кроз одређене активности (било владе, било организоване групе људи у нацији). Реч деструкција потиче од латинске речи *destructio* што у преводу значи рушење, разарање. Такође, може се дефинисати као акт, чин разарања неког објекта, његовог уништавања, разарање предмета, бића, мисаоне творевине.

Зашто долази до појаве деструкције – питање је које се нарочито истичало у последњим декадама 20. века, паралелно са порастом насиља и деструктивности на глобалном плану. Стручњаци и јавност покушавали да сагледају и објасне тај феномен кроз испитивање природе и узрока агресије. Реч агресивност, такође, изводи се из латинске речи *ad* – према и *gradior* – крећем се, идем. Само дефинисање тог проблема створило је више ставова и група које их заступају. Тезе да „циљ одређује средства“ (*Николо Макијавели*) или „у борби је дозвољено све уколико желиш да победиш“ заступају поборници деструкције који желе, на основу тих изрека појединаца, себе да оправдају и прикажу као легитимне борце за своје идеале или циљеве.

Неоспорна је чињеница да данас живимо у свету у коме политика прожима сваки сегмент живота људи у друштву. Због тога се сама политика прихвата као професија или професионално звање, а то становиште заступају људи који се истичу бирократским квалитетима. Услед „лепоте“ власти (моћи) која опија долази до борбе за опстанак на власти, са циљем да се она увећа. Увећање власти се врши изношењем речи и фраза које се интерпретирају на нов начин да би звучале различито од дотадашњих. Такође, стварају се услови, па макар и привидни, за стварање нових радних места, стварају се фикције о бољитку и просперитету, изврћу се чињенице о стварном стању у привреди, социјалним програмима, па се иде и до застрашивања и уклањања неистомишљеника. Исто тако, у одржавању власти битан фактор је и усаглашавање са жељама и плановима других „партнера и истомишљеника“ са којима се планира рад на „истом колосеку са циљем...“.

Да ли ће такав начин одржавања власти (вођења политике) проузроковати деструкцију у друштву (или сегмената друштва као што су национални, религијски и политички план или школски систем) или ће се кроз деструкцију у политици утицати на даље одржавање власти – није битно; битна је моћ.

Примена деструкције у служби политике

Истакли смо да политика прожима све сегменте друштва – нације. Један од начина остваривања циљева политике јесте примена деструкције на ширим пољима, као што су: привреда, економија, национални ентитет, школство.

Историја 20. века, нарочито друга половина 20. века, веома је богата примерима примене деструкције ради спровођења политике, а све у циљу задржавања моћи (власти). Не доводи се у питање где и над ким се врши деструкција, нити да ли се ради о свом или туђем народу. Такође, не бирају се средства помоћу којих се врши деструкција, а самим тим нису битне нус-последнице. Битно је само да се оствари крајњи циљ, а то је задржавање, одржавање и увећавање моћи.

Моћ је, кроз праксу је доказано, изражена кроз економски (финансијски) моменат. Контролом протока финансија (које се могу манифестовати валутом, златом, драгуљима, нафтом) остварује се контрола над животима људи. Та контрола ствара могућност утицаја на правце развоја друштва и људи у њему, стварање одређених схватања о конкретном проблему у складу са жељама контролора и изнуђивање радњи и аката, такође, у складу са његовим жељама.

Након Другог светског рата у великој мери дошла је до изражаја биполарност света. Створена је услед постојања два система који су формиранни са непомирљивих становишта (социјализам–комунизам са једне и капитализам са друге). С обзиром на то да је капитализам преживео међусобно надметање и да нам неоспорно стиже кроз мала врата, пратимо како се деструкција користила у служби тог система.

Основа система капитализма, где је вредност економске моћи сконцентрирана у рукама малог броја људи укупне популације, представљена је кроз доктрину слободног тржишта, која разголићена свих маски и различитих начина интерпретације, гласи веома оштро: „Оно што имамо врло пажљиво чувамо, затварајући врата осталима; оно што немамо узимамо по принципу отворених врата“.¹ Та доктрина је објављена у меморандуму Стејт департамента, под насловом *Нафтна политика Сједињених Држава*, априла 1944. године.

Оно што је за „дивљење“ јесте да су Сједињене Државе, као садашњи центар моћи, далеких 50-тих година увиделе којим ће се правцем свет развијати, па и уколико не буде оне ће му помоћи да крене правцем који њима одговара. Сходно томе, одлучиле су да буду перјаница или водећа земља у стварању тог правца.

Черчил је на основу свог дугогодишњег колонијалног схватања, а после Другог светског рата, скицирао једну визију: „Влади света мора бити поверено да удовољи народима који не желе ништа више за себе од онога што имају. Ако би влада света била у рукама гладне нације, увек би постојала опасност. Нико од нас нема никакав разлог да тражи више. Мир би могли да чувају само они људи који су живели свој живот и нису претерано амбициозни. Наша нас моћ поставља изнад осталих. Ми смо као богаташи који пребивају у миру својих луксузних пребивалишта“ (*Churchill, The Second World War, 1951*).²

¹ Ноам Чомски, *Светски поредак, стари и нови*, СКЦ, Београд, 1996, стр. 281.

² Исто, стр. 14

Међутим, уколико се тај Черчилов рецепт разголити и скину обмане, долазимо до последњег упутства светског поретка: „људи богатих друштва владају светом и међусобно се надмећу за што већи део богатства и моћи, немилосрдно тлачећи све оне који им се и нехотице испрече на том путу. У том послу они имају огромну помоћ богаташа гладних нација, а улога осталих је да служе и пате“.³

Сада се поставља питање – да ли корени идеје (жеље) да се буде водећа земља или „главни покретач развоја“ можда настају у време формирања државе, времену када се у буквалном смислу приступало отимању територије од староседелаца, и онда се то огрнуло у правне оквире. Можда се такав начин вођења друштва одржао и данас, јер је кроз векове оправдао своје постојање у њиховим очима. Наравно, уз улепшавање и увођење у оквире културног, еманципованог начина деловања. Из историје је познато да су колонијалне силе увелико експлоатисале своје колоније много пре стварања Сједињених Држава. Током Другог светског рата Американци су, са Рузвелтом на челу, уочили да је дошло идеално време да се умешају у нову поделу света и самим тим дођу до свог парчета колача.

После завршетка рата и поделе света (сфера утицаја) апетити Сједињених Држава су порасли. Јавља се жеља за доминацијом – контролом. Сједињене Државе су тада сагледавале своју економију која је због велике депресије посејала многе сумње, нарочито у капитализам као плодотворан систем. „Огромна ратна потрошња и монополска привреда су се показали као ефикасан одговор за сламање депресије. Тадашњи пословни моћници су схватили да друштвена потрошња може да стимулише економију“.⁴

Међутим, Америка је вршила уплитање у туђе ствари и политику на индиректан начин и пре Другог светског рата. Услед страха од политичке претње Совјета, САД су давале снажну подршку Мусолинију од његовог марша на Рим 1922. године. Продор фашизма амерички амбасадор у Риму је описао као „фину младу револуцију“. И председник Рузвелт је, деценију касније, хвалио „тог италијанског џентлмена достојног дивљења“ који је уништио парламентарни систем и снажно држао линију против радничког покрета, умерених социјалиста и домаћих комуниста. Оно што је битно и треба истаћи јесте да се амерички пословни свет у потпуности слагао са таквим ставовима. Фашистичка Италија била је посебно привлачна за америчке инвеститоре и велике корпорације. Како је тама обавијала Италију, финансијска помоћ владе и пословних предузећа САД брзо је расла. Поред улагања у Италију, не треба пренебрегнути и улагања која су Сједињене Државе имале и у Немачкој. Оне су, у ствари, биле знатно умешане у фашистичку ратну производњу. „Одмах

³ Исто, стр. 15.

⁴ Исто, стр. 152.

по доласку Хитлера на власт САД су почеле рапидно да улажу капитал у немачку индустрију“, пише Кристофер Симпсон (*Chripher Simpson*) у својој студији. „Између 1929. и 1940. САД су повећале капитал уложен у Немачку за 48,5 одсто, док су истовремено у осталом делу континенталне Европе улагања деклинирала, у Британији се једва одражавала...“

Али, негирање фашизма није дуго трајало. Чим су америчке инвестиције дошле у опасност и претила опасност смањења зараде није се бирао савезник. Важно је било да се спречи претња развијања совјетске мисли и система који би угрозио јефтину радну снагу. Услед тога један од главних пројеката ЦИА-е био је субверзија италијанске демократије. Основни пориви којима су се руководиле америчка и британска политика посебно је дошао до изражаја у северној Италији, која је била под контролом антифашистичког покрета отпора. Када су савезничке трупе ушле у тај део земље затекле су друштвени поредак који је добро функционисао и добру економску базу.

Враћање на традиционални поредак био је велики проблем за савезничке трупе. Да би се то постигло војна влада морала је да посвети посебну пажњу образовању „италијанских умова за демократски начин живота“, како је у свом извештају изјавио амерички адмирал Елери Стоун, шеф савезничке комисије за надзор. Стејт департмент је његов извештај оценио као одличан.

„Војна савезничка влада посебно се супротстављала радничким самоуправљачким органима“, објашњава Ромеро. Циљ је био да се власт врати у руке менаџмента и да се превазиђу „идеолошке сугестије за реконструисање друштвеног поретка“, како би се очувала традиционална „друштвена хијерархија“ и тако спречио било који напредни изазов „власништву и хијерархији у индустрији“. Чим се власт нашла у рукама централних десничара синдикати су се распали и били маргинализовани, успостављени су „ред и дисциплина“, односно враћена је пуна управљачка контрола.⁵

Одобравање таквих и знатно оштријих мера ради постизања циља наставило се и након Другог светског рата. Примери се нижу преко земаља трећег света које су постале полигони за испробавање нових стратегија и начина како се друштво може „уништити“ ради стварања савременог друштва које се уклапа у савремене тенденције развоја.

Реализација таквих жеља остваривана је применом деструкције кроз политику. За то је искоришћен „хладни рат“ као оправдање. Због тога се путем медија, тада новина, 1949. године кренуло у критику СССР-а и Стаљина, како би се јавно мњење припремило за верификовање и прихватање перспективе растуће војне потрошње. Након сређивања ситуације на домаћем терену, а у складу са апетитима доминације, и путем проверене стратегије, Сједињене Државе доносе више меморандума и доктрина (полазиште је било у меморандуму Стејт Департамента *Нафтна политика Сједињених*

⁵ Ноам Чомски, *Светски поредак, стари и нови*, СКЦ, Београд, 1996, стр. 74.

Држава, из априла 1944. године, да би се касније прецизирано у Меморандуму NCS 68 (Националног савета за безбедност), из априла 1950) у циљу даљег напретка. Наравно, све време је вршена пропаганда у медијима како би се домаће становништво придобило да одобри правце даљег деловања.

Циљ таквих и сличних меморандума и доктрина био је да се економија Сједињених Држава опорави, али је примарни циљ био да се увећа богатство одређених група које су располагале концернима и фабрикама. Ширење богатства могло се вршити само преко леђа оних ван Сједињених Држава. Сам појам „хладни рат“ коришћен је под створеном опасношћу од СССР-а и могућношћу преливања радничког покрета за радничка права и протеста на тле Сједињених Држава, што би угрозило „амерички стил живота и њихову идилу“. Нико не помиње да је превасходно коришћење термина било намењено за развој ратне индустрије. Ради стварања америчког стила живота они га описују: „као нацију незамисливе савршености“. Њен „фундаментални циљ“ јесте да „обезбеди интегритет и виталност нашег слободног друштва, заснованог на достојанству и вредности појединца и да чува те вредности у свету. Наше слободно друштво карактерише чудесна разноликост, велика толеранција, законитост. Наши градови су чудесно питоми. Скоро је непознат криминал бирократа. А наша обавеза је да створимо и одржавамо околину у којој ће свака индивидуа имати шансу да реализује своју креативну обдареност“.

Мајкл Хауард, универзитетски професор модерне историје на Оксфорду каже: „Сједињене Државе већ двеста година чувају скоро неокаљане оригиналне идеале посвећености: веру у Богом дана права појединцу, инхерентна права слободног окупљања и слободе говора, благослов слободног предузетништва, савршеност човека и изнад свега, универзалност тих вредности“. У том скоро идеалном друштву утицај елите је „сасвим ограничен“. Али, свет, жали се он, не цени ту дивоту: „Сједињене Државе не заузимају место у свету које су стекле својим постигнућима, великодушношћу, и својом добром вољом од Другог светског рата⁶ иако је то показано у таквом савременом рају као што је Индокина, затим Доминиканска Република, Филипини, Ел Салвадор и Гватемала, да поменемо неке од многих држава; управо као што је вера у „Богом дана права појединаца“ и у „универзалности“ те доктрине, која траје двеста година, илустрована веком буквалног људског ропства, ефикасним одузимањем грађанских права црнцима још један век, геноцидним нападима на домородачко становништво, уништавањем сто хиљада становника Филипина на крају века, милионима Индокинеза, двеста хиљада Централноамериканаца у прошлој декади, а постоји мноштво других.⁷

⁶ „The Bewildered American Raj: Reflections on a democracy's foreign policy“ Harper's, March 1985.

⁷ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 35.

У Латинској Америци реални минимални доходак нагло је опао (1986–1992) под утицајем неолибералног структуралног програма. Истовремено се број сиромашних попео на 50 одсто у периоду 1986–1990. У техничкој терминологији користио се израз „економско чудо“, зато што је реални национални бруто производ скочио (паралелно са спољним дугом), а страни инвеститори су се још више обогатили. Истраживања ММФ-а показују да се у Латинској Америци, под изговором „стабилизационог програма“, конзистентно примењује редуковање радничких доходака. Од децембра 1991. до јуна 1993, инострани дуг земаља Латинске Америке попео се на 463 милијарде долара, у оквиру 17 латиноамеричких земаља у домену хваљеног курса опоравка, са „великим перспективама“ за неке земље.⁸

„Успешне приче“ су дубиозне, засноване на помоћи или извозу примарне производње. Чилеанска производња бакра чини више од 30 одсто извозног прихода, а остало је, углавном, ослањање на пољопривреду. Зато је Чиле подложен условима „тржишног шока“ – што је последица политике спољних моћника.

Филипини су били изложени структуралним реформама. Доследно су следили ригорозна правила и зато су дуго у рецесији. Дугорочни трошкови приватизације, што у пракси значи распродавање уносних и социјално важних предузећа ради краткорочне користи, тек се осетило.

Видели смо како се стварала повољна клима у властитој земљи ради подршке спровођења акција ван земље. Поставља се питање зашто се све то ради? Разлога би било веома много, али би сви могли да се сврстају у неколико група, почевши од: стварања услова за експлоатацију наведене земље, стварања јефтине радне снаге, увећавања богатства од стране корпорација и индивидуа, стварања тржишта за пласман сопствене робе и до пружања примера осталима, како би увидели шта ће се десити уколико не буду радили по директивама.

Студије министарства рада САД предвиђале су озбиљан недостатак квалификоване радне снаге (од научника и директора, до техничара и дактилографа), пошто се образовни систем погоршава, као део колапса инфраструктуре коју је убрзала социјална и економска политика регановаца. Предвиђени резултат јесте да ће цена квалификоване радне снаге порасти и да ће транснационалне корпорације пренети истраживања, развој производње и дизајн, маркетинг и друге сличне делатности негде другде. Није требало много имагинације да се приметне последице ако се таква очекивања – не неизбежна, али не и нереалистична, заиста остваре.⁹

Због таквих проблема (читај: проблем зараде, изворишта сировина и јефтине радне снаге), а под велом слабљења моћи Америке, активира се

⁸ Ноам Чомски, *Светски поредак, стари и нови*, СКЦ, Београд, 1996, стр. 194.

⁹ (Associated Press, извештавајући о једној студији са Cornell University School of Industrial and Labor Relations, 9. септембар 1990).

проблем „хладног рата“ и претње СССР-ом, када су Кенедијева и Реганова администрација преузеле власт, са истом двојаким истином: ратовање у иностранству потврђује моћ САД, а војни трошкови оживљавају клонулу привреду код куће.¹⁰

Такође, конфликт „хладног рата“ помагао је да се одржи утицај САД на индустрије савезника и да се обуздају независне политике, радна снага и друге људске активности у тим државама – интерес заједнички локалним елитама. Сједињене Државе су унапредиле НАТО, примећује један историчар, „како би сатерали у тор савезнике и одвратиле их од неутрализма, као и да застраше Русе“.¹¹

Контролисање савезника се вршило ради одржавања моћи и контроле, контроле над ресурсима и могућности одлучивања о њиховом пласману. Пример контроле ресурса и тржишта није се односио само на савезнике. На случајевима разних других земаља „трећег света“ увежбавана је стратегија уцењивања и угњетавања до тачке слома и пристајања на све америчке услове, без обзира на то колико су они били погубни за предметну земљу.

Контрола ресурса и тржишта покушана је да се спроведе и у Куби. Међутим, сведоци смо докле се стигло са америчким настојањем да Кубу припоји својој интересној сфери. Спровођење америчке тортуре и економског рата започело је одмах након Кастровог преузимања власти у јануару 1959. године. Већ у октобру су авиони, лоцирани у бази на Флориди, у ниском бришућем лету бомбардовали и митраљирали кубанску територију. У марту 1960. године Ајзенхауерова администрација је одобрила план за свргавање Кастра у корист режима који је био „више посвећен интересима Кубанаца и много прихватљивији за САД“. Зато су тајним планом нагласили да Кастро мора бити уклоњен „без интервенције САД“. Наметнут је тежак ембарго чији је циљ био да се Куба, у безизлазу, окрене Русима. После нестанка СССР-а америчко гушење Кубе постало је још жешће. Протести Европске уније и готово целе Латинске Америке били су игнорисани. Штампана се претворила у задовољног хроничара колапса кубанског друштва, а патње недужних људи приписиване су комунистичком злу, а не последицама америчке политике према Куби.¹²

По нестајању СССР-а са светске сцене и престанку опасности од „хладног рата“, јавио се проблем како правдати своје планове о „великом подручју“, региона за који би се подразумевало да буде „стратешки неопходан за светску контролу“, подређен потребама америчке привреде. Излаз се нашао у пропагирању да велике претње по амерички сан о савременом и напредном свету угрожавају наркодилери, неки „тирани који угрожавају људ-

¹⁰ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 40.

¹¹ Исто, стр. 43.

¹² Ноам Чомски, *Светски поредак, стари и нови*, СКЦ, Београд, 1996, стр. 107.

ске слободе тамо негде и да сходно томе САД морају да прискоче у помоћ нападеном народу“, неопходношћу борбе за демократију, тероризмом и сл. Еб Фортас је у интерној дискусији изложио да се такви кораци оправдавају као „део наше обавезе за безбедност света, јер оно што је добро за нас добро је и за свет“. ¹³

Такође, промовише се синтагма „америчка национална безбедност“ где се под појмом „национална безбедност“ подразумева „контрола над сировинама, индустријском инфраструктуром, квалификованом радном снагом и војним базама“. Како су се мењале „опасности“ тако су се ређале земље које нису разумеле своје место у америчком схватању организовања савременог света. Међутим, за поједине начине доласка до циља, који су давали добре резултате, није постојала потреба измена већ се наставило њихово коришћење.

Како је изгледао један од начина може се видети на примеру Гватемале. Након припрема да савладају опасност независне капиталистичке демократије у Гватемали, САД су укинуле војну помоћ и запретиле нападом, тако да је Гватемала морала тражити оружје од совјетског блока, пошто су САД забраниле остале изворе. Џон Хил, службеник Амбасаде у Гватемала-Ситију, саветовао је да би сада САД могле да предузму кораке да спрече „кретање оружја и агената у Гватемали“ заустављањем бродова у међународним водама, „тако да ће то разбити гватемалску економију“. То би, за узврат, „подстакло војску или неке друге некомунистичке елементе да се дочепају власти“, иначе, „комунисти ће искористити ситуацију да прошире своју контролу“ која би „оправдала америчку заједницу, или ако неће да иду тим путем, САД ће предузети оштрије мере“. ¹⁴ „На тај начин ћемо принудити Гватемалу да се брани од нашег напада, стварајући тиме опасност за нашу безбедност, коју ћемо користити рушењем гватемалске привреде, чиме бисмо изазвали војни удар или да комунисти преузму власт, што би оправдало наш жесток одговор – у самоодбрани“. На овом примеру се види право значење фразе „опасност по безбедност“, која је оштроумно срочена. ¹⁵

Због таквих идеја и реформи које се спроводе, „земље у развоју“ (еуфемизам за земље које контролише Запад) трпе такозвани „тихи геноцид“ (морталитет деце од болести које су лако излечиве). Пораст смртности, лоша исхрана, лоше образовање... неки су од индикатора који се везују за почетке структуралних реформи и представљају „гнусне карактеристике савременог друштва“. Због тога се врши злоупотреба дечје радне снаге и увођење деце у проституцију.

¹³ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 73.

¹⁴ (Bryc Wood, *The Dismantling of the Good Neighbour Policy* (Universitu of Texas, 1985, str. 177).

¹⁵ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 141.

Преко примера Никарагве може се много јасније сагледати поступак урушавања друштва са циљем који је поставила Америка за своје потребе, а све под паролом спровођење успеха америчке спољнополитичке иницијативе. „Никарагва се надметала са Хаитијем за место најсиромашније земље западне хемисфере,“ пише Хју Ошогнеси. „Смртност деце која је била у опадању тренутно је највиша на континенту“ наводи се у извештају УН. „Више од четвртине деце Никарагве је неухрањено, а у порасту су и болести које су биле под контролом за време сандинистичке здравствене реформе. Гомила ситне гладне деце стоји код семафора спремна да за који новчић опере кола. Нека једноставно просе, краду или се одају проституцији“. Министар финансија хвалио се да „Никарагва има најнижу инфлацију у западној хемисфери“, превиђајући податак да четири милиона људи умире од глади. Сандинистичке програме здравства, описмењавања, исхране и аграрне реформе влада је одбацила под притиском ММФ-а и Вашингтона, с намером да те домене приватизује и смањи трошкове јавне потрошње. Десница није била задовољна. Знају да имају подршку САД и одбија да се укључи у мировне преговоре које су иницирали министри спољних послова Централне Америке и званичници ОАС-а.

Приватизација и смањење опште потрошње – наметнути од међународних финансијских институција – имали су дубље и поразне ефекте на економију Никарагве. Приватни банкарски систем, удружени у велике пословне интересе, уживали су заштиту државног банкарског система, користећи привилегије високих интересних стопа за улагање у спекулативне активности.

Економска ликвидност, изражена у новцу, опала је на 14 одсто. Ресурси у рукама приватних банака порасли су у првој половини 1993. на 28 одсто. То је изазвало велику несташицу новца у оптицају и угрозило животе становника. Инвестирања готово да и не постоје. Сенат Сједињених Америчких Држава тражио је доказ од владе Никарагве да није умешана у међународни тероризам. Био је то услов за „једну кап помоћи“. Према одлуци Међународног суда правде Никарагва је имала право на обештећење, што су САД оспориле.

Незадовољан таквим „моралним кукавичлуком“, Сенат је тражио да се одобри присуство ФБИ у Никарагви, како би се испитале сумње о њеном учешћу у међународном тероризму, јер Никарагва мора бити осуђена на крајњу оскудицу и беду „да би се искупила за криминал учињен против Америке“. У октобру 1993, ММФ и Светска банка – под прећутном управом САД – поставили су нове услове Никарагви, још оштрије. За разлику од осталих држава, Никарагва неће добити олакшице од пребијеног дуга. Мора најпре да елиминише кредит Индустијско-комерцијалне банке (ВАН/С), једине преостале државне банке. Затим, мора да приватизује предузећа, поште, енергетику, водоснабдевање, и тако осигура да сиромашни

људи у потпуности осете беду, немоћни да својој деци дају воду за пиће, јер не могу да плате (више од 60 одсто популације је незапослено). И јавни трошкови морају да се смање за 60 милиона долара годишње, што је значило елиминацију и за оно мало преосталих здравствених и социјалних услуга. Приватизацијом је банкама онемогућено да следе звучне економске принципе. Због ускраћивања кредита, 1993. године уништена је целокупна берба пасуља, што је било равно правој катастрофи. Из истих разлога те године није био посејан ни памук, основа најмоћнијег сектора у земљи. Али, зато је Рамиро Гурдиан, министар пољопривреде и председник Савета приватних предузећа, годину дана раније добио, према извештају *Barricada Internacional*, 40 милиона долара зајма. Стручњак за Централну Америку Даглас Порпора пише да је 70 одсто лимитираних кредита усмеравано ка „малом броју великих извозних произвођача“, по програму оствареном у складу са стандардима САД. Сомоза је отерао фармере из региона и преузео земљиште за производњу памука намењеног извозу, што су САД поздравиле као „економско чудо“. После вишегодишње интензивне употребе пестицида, што је по неолибералним принципима „за дивљење“, велики део земљишта је изгубио плодност и постао одвећ загађен. Уз крах других култура пропао је и извоз банана. У кампањама бивших власника да се укину синдикати и сва права радника, затворене су фабрике шећера, чак и оне које су профитирале под државним надзором. Дакле, може се закључити да у владајућој политичкој култури људска права имају само инструменталну вредност; представљају само корисну пропагандну алатку, и ништа више.¹⁶

Услед престанка раније изложених опасности по „амерички сан“ нова претња која би требало да буде савладана била је дрога, мада је прецизније рећи да се ратовало због дроге, јер је такво ратовање било природан избор за следећи „крсташки рат“. Дрога је изабрана јер је пружала могућности да се избегну примарне снаге (што истовремено ствара услове да ви сами одређујете ко је мета, а ко не). Тако конципиран рат био је структуриран да се у ретроспекцији постигну неки циљеви. Ни то није могло да прође без укључивања медија у кампању, без обзира на то што се тенденција употребе дроге, протеклих година, од објављивања борбе против дроге септембра 1989, смањивала захваљујући редовним мерама. Како ће се одвијати борба против дроге зависи од крајњег циља који се жели постићи. Обрада дроге захтева етар и ацетон, који се увози у Латинску Америку. Рафаел Перл, саветник за политику борбе против дроге у конгресном истраживачком центру, процењује да више од 90% хемикалија које се користе за производњу кокаина долазе из Сједињених Држава.¹⁷

¹⁶ Ноам Чомски, *Светски поредак, стари и нови*, СКЦ, Београд, 1996, стр. 197–200.

¹⁷ Ноам Чомски, *Контрполисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 158.

Подаци ЦИА подсећају да је та агенција, као и друге владине агенције САД, били средство за успостављање и одржавање рекета на дрогу од Другог светског рата, када су се везе мафије користиле да се разједине и поткопају француски раднички синдикати и Комунистичка партија, постављајући темељ за „француску везу“, основану у Марсељу. Златни троугао (Лаос, Бурма, Тајланд) постао је главно упориште наркотика, док су трупе кинеских националиста избегле у регион после њиховог пораза у Кини и, недуго после, када је ЦИА помагала продор дроге као део настојања да се они регрутују у најамну „тајну војску“ из горштакких племена за њихове операције против побуне у Лаосу. Годинама је промет дроге укључивао и друге штићенике САД. Ефекат је био исти као кад је ЦИА пренела своју пажњу на терористички рат против Никарагве и на отпор Авганистана против совјетске окупације.

Поставља се питање – каква је веза дроге и САД. Постоје добри разлози зашто су ЦИА и дроге тако тесно повезани. Тајни терор захтева тајне фондове, и криминалне елементе којима се тајна полиција нормално окреће, очекујући посао професионалаца. Дроге су очигледан одговор. Веза између рата против дроге и интереса САД је посебно увезана да не би изазивала подозрење и испитивање много ширег опсега политике Владе. Фармери САД могу лако бити подстакнути да гаје и друге биљке осим дувана. Није тако са сељацима Латинске Америке, који се, са много мањим опцијама, окрећу ка производњи кокаина, како би преживели, пошто средства за одржавање пољопривреде и добит од традиционалног извоза слабе. У случају Колумбије, нпр. суспензија међународног споразума о кафи, јула 1988, који су иницирали механизми САД засновани на неоснованом тврђењу о повреди поштене трговине, довело је, за два месеца, до пада цене водећег легалног извоза Колумбије за више од 40%.

Даље, притисци САД су годинама – укључујући програм „храна за мир“ – слабили производњу биљака за домаћу употребу, које нису конкурентне са извозом пољопривредних производа које субвенционишу САД. Политика САД треба да подстакне Латинску Америку да троши амерички вишак те врсте производа, док би она производила специјалне биљке за извоз: цвеће, поврће за јапи тржиште – или лишће коке, с оптималним избором на основу капиталистичке рационалности.

Да се ствари око спровођења политике, односно остваривања замисли и жеља, не препуштају чистој случајности, показују и примери да се у земље, које су подвргнуте „увођењу у нови светски поредак“, шаљу посебно обучени људи ради обучавања локално изабраних појединаца у извршењу разних злочина, укључујући дизање побуна и вршења притиска. Неколико дана после убиства Галана, штампа је, у августу 1989. године, обелоданила да пензионисани британски и израелски официри обучавају колумбијске трговце кокаином, укључујући тим убица, који ради за картел који тргује дро-

гом, као и за њихове савезнике десне оријентације. Годину дана раније, у јулу 1988, један колумбијски обавештајни извештај (администрација Министарства безбедности: DAS), под насловом „Организација изнајмљених убица и трговаца дрогом у публикацији Магдалена“, наводи да се открило присуство „израелских, немачких и северноамеричких инструктора у камповима за обуку“. Пошто су, годину дана касније, откривени британски и израелски инструктори, *Вашингтон пост*, цитирајући један други документ DAS-а, објавио је да „људи који су обучавали у центрима за обуку (где су откривене британска и израелска националност) вероватно су одговорни за масакре у селима и за убиства лево оријентисаних политичара“.

Већ је речено да се припреме за одређена дејства, у складу са циљем, прво одвијају на домаћем терену ради „обраде домаћег становништва“, како би се задобила њихова подршка, а затим се прелази на обраду светског мњења, како би се створила слика о неопходности акције коју САД планира да спроведе. Такав рад је незамислив без коришћења медија у пуној снази и средстава којима она располажу. Да ли се то ради публиковањем вести, снимањем филмова, пласирањем дезинформација о подршци која се потврђује на вештачки спроведеним анкетама или фабриковањем неистина, није битно. Јер, као што смо изнели, битно је да се достигне циљ.

Начини на који су се одређене жеље пласирале становништву мењали су се током времена.

Стандардно новинарско средство да се потисну нежељене чињенице, које су на несрећу избиле на површину, јесте да се саопште у контексту владиног одбијања. Генералније, да би се задовољили услови објективности, новинарски коментар се мора обликовати у складу са приоритетима моћи. Непосредно пред Други светски рат истицали су се „одређени резултати у економији који су постигнути“ (пример Мусолинија, Хитлера), а након рата кренуло се на стварање опасности од СССР-а и њиховог начина организовања радника, јер би такав начин угрозио „остварење америчког напредног друштва“ (односно угрозило развијање друштва које омогућује појединцима енормно богаћење). Када се завршила ера опасности од Совјетског Савеза (односно остале су само САД као једина сила без одређеног противника) морало се приступити стварању новог противника. Зато се структура или костур рада и проблема током „хладног рата“ огрнуо у ново рухо и пласиран је становништву у облику опасности од дроге и нарко картела који сеју смрт међу младом популацијом Американаца. Одмах је регион од интереса (Јужна и део Централне Америке) означен као извориште дроге и место одакле креће опасност, чиме се наставило са раније започетим акцијама и реализацијом планова. По отклањању опасности, односно стварања жеље код моћника за новим територијама и засићења становништва једним истим проблемом, морала се створити нова опасност где би се сада једини светски полицајац могао исказати у пуној својој снази, наравно, бирајући

земљу која није толико јака да се супротстави. Самим тим што је она слаба, мора се напасти и поразити, тако да свима буде пример. Нова опасност је нађена у „Тиранима који угњетавају свој народ и да Америка, као друштво које негује и шири демократију, мора да се потруди да тај народ спасе од тиранина“. Такви се „тирани“ представљају много горе него што јесу.

Ситуација каква је у предметној земљи не сме се презентирати доследно, јер у тренутку дешавања може се одвијати онако како не одговара САД. Када је Норијега 1989. насилно преузео власт одмах су објављени подаци о жртвама, али се није помињало да је 1984. године, док је био у милости САД, такође на превару и силом освојио власт. Али, Влада САД је користила Норијегу све до момента када је Реганова администрација дала сигнал да се медији окрену против њега, јер Америка мора да задовољи узвишене демократске стандарде.¹⁸

Када се сагледа тај сегмент, онда је јасније како поједини лидери (председници) одређене земље преко ноћи постају „омражене вође које морају да буду склоњене у циљу ослобађања његовог народа и стварања боље будућности“. Треба подсетити да је Садам Хусен био срдчан пријатељ Америке. Влада је подстицала трговину са његовим режимом и кредите да се он оспособи да купује робу од САД. Раније је потпомаган његов напад на Иран. Све је било добро док Хусеин није одлучио да крене на Кувајт. Тиме је пао у немилост Америке, која је почела да га представља у светлу у каквом је био и док је сарађивао са САД.

Како се одвијала сарадња Ирака и САД најбоље показују информације које иду у корист САД. Ирак је постао један од највећих купаца пиринча и пшенице из САД од 1962. купујући за 5,5 милијарди долара пшеницу и стоку, са позајмицом за коју гарантује федерација и пољопривредним субвенцијама за пољопривреду и својом сопственом чврстом готовином. Ирак је, такође, примио око 270 милиона долара кредита за који гарантује влада ради куповине друге робе САД, упркос неизвршењу кредитних обавеза. Према подацима из 1977, преко 40% ирачке хране се увози из САД, а 1989. године Ирак је добио милијарде долара зајамченог дуга. Такође, САД су постале главно тржиште за нафту из Ирака. Тада се више хвалила Садамова умереност него прогрес ка демократији. Администрација Регана и Буша није реаговала када је Ирак куповао хеликоптере из САД за војне потребе, кршећи обећање и употребљавајући отровни гас против иранских трупа и Курда, протерујући пола милиона Курда и Сиријаца, извршавајући и друга зверства.¹⁹

¹⁸ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 199–201.

¹⁹ Michael Wines, «U.S.Aid Helped Hussein's Clim», *New York Times*, August 13, 1987, Larry Tye, «Food embargo may be an effective weapon», *Boston Globe*, August 22; *Spectator*, August 25, 1990), Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 254.

Услед оваквог односа САД према Ираку, Садам Хусеин је тврдио да је економско стање Ирака озбиљно угрожено кувајтским кршењем споразума ОПЕС у погледу производних квота, повређујући тиме ирачки покушај да се опорави од рата са Ираном. Такође, Ирак је износио притужбе да Кувајт извлачи нафту са поља на граници, наводећи да црпи нафту и са ирачких поља, што је значило „крађу сличну војној агресији“.

Такво образложење Ирака није јавно објављивано већ се у медијима кренуло са нападима на Ирак и изношењем злодела Садама Хусеина за која је Америка знала, али су информације о томе вешто контролисане. Сам напад Ирака на Кувајт значио је Америци да Садам почиње да излази из оквира који су му били додељени и да почиње да заступа неке своје интересе. Сами тим није се уклапао у оквире које су САД одредиле за Ирак.

Оквири које је Америка одредила тичала су се права на располагање нафтом која се налази на Блиском истоку. Крајем 60-тих година почела је претња контроли САД и Британији над регионом у којима се производи нафта. У Реганово време британски државни секретар Селвин Лојд је тајно послао телеграм премијеру у којем разматра две опције у вези Кувајта: „Хитна британска окупација или, што је можда и боље, да се на територији Кувајта успостави нека врста кувајтске Швајцарске, где Британија не би вршила физичку контролу“. Истиче „да постоји потпуна солидарност Сједињених Држава са нама у погледу Залива“ и „да се слажу да се сви трошкови за та нафтна поља (у Кувајту, Саудијској Арабији, Бахреину и Катару) морају држати у рукама Запада“.²⁰

Видимо да се ирачка инвазија на Кувајт водила против критичних интереса САД, а самим тим кршила је „најузвишеније принципе међународног права и морала“. Сходно томе, морало се приступити приказивању ирачког диктатора Садама Хусеина као опаког тиранина и међународног гангстера. Мада, то није било тешко, јер се и раније знало на који начин он влада. Услед тока догађаја, кренуло се са пропагирањем да је „Америка, као што је увек чинила, против агресије, против оних који би користили силу којом би заменили слово закона“; „ако нас историја и чему учи, то је да морамо да се одупремо агресији или ће она уништити нашу слободу“ (20. август 1990).²¹

Када се све то зна, не чуди развој догађаја који је уследио. Сједињене Државе су одмах искористиле ситуацију да упуте огромну експедициону силу у Ирак. Ту одлуку правдале су чињеницом да санкцијама не може много да се уради, већ нови Хитлер мора да се уништити, пре него што буде касно. Због тога су се САД јасно и експлицитно изјасниле – да се не треба повиновати дипломатији; контакти са Ираком би се ограничили на упућивање ултиматума.²²

²⁰ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 238–239.

²¹ Исто, стр. 241.

²² Исто, стр. 259.

Услед новонастале ситуације Ирак је покушавао да конструктивним прилазом проблему и стварањем услова да се он реши изглади несугласице и проблеме. Међутим, то се није уклапало у планове САД за даљи развој догађаја и циљевима које је требало постићи. Уследили су предлози које је Ирак нудио као дипломатско решавање: од 12. августа – односи се на повлачење из свих окупираних арапских земаља; 19. августа – да статус Кувајта решавају само арапске земље; касно у децембру – Ирак је предложио да се повуче из Кувајта ако се САД обавезу да неће нападати војнике док се повлаче, ако стране трупе напусте регион и ако се постигне споразум о палестинском проблему и о забрани свих оружја масовне деструкције у региону. Сједињене Државе су одмах одбиле предлоге, а да то није поменуто у националној штампи. Зашто се вршило затварање очију штампи, можда ће разјаснити следеће чињенице: након отпочињања напада, који су предводиле САД, међу првим циљевима је била цивилна инфраструктура, укључујући напајање струјом, канализацију, водоводне системе, тј. облик биолошког рата који је имао мало везе са истеривањем Ирака из Кувајта.

Други циљ био је покољ ирачких војника у пустињи, који су се крили по рупама у песку или бежали да спасу животе.²³ Циљ напада на цивилну заједницу није био тајна: становништво је требало држати као таоце да би се војска натерала да обори Садама и да се употреби „гвоздена песница“, као што је он лично чинио уз помоћ САД пре него што је „изашао из строја“. Главни дипломатски дописник *Њујорк Тајмса* Томас Фридман саопштио је како резонује америчка администрација. Да је Ирак довољно пропатио нека општа сила би оборила господина Хусеина „и онда би Вашингтон поседовао најбољи од свих светова: гвоздену песницу ирачке хунте без Садама Хусеина“, повратак срећним данима када је Садамова „гвоздена песница ... одржавала Ирак заједно, на задовољство америчких саветника Турске и Саудијске Арабије“, да не говоримо о газди у Вашингтону.²⁴ Да се циљеви не смеју мењати, а самим тим и начин њиховог остваривања, показује и податак истраживања ВВС-а који је установио „да је неколико ирачких генерала контактирало Сједињене Државе како би извукли прикладан одговор ако би се окренули против Садама“, али нису добили подршку, закључујући да „Вашингтон није био заинтересован да подржи револуцију; да је више склон да Садам Хусеин остане на власти, него да види да групе непознатих бунтовника дођу на власт“.²⁵

Након завршавања посла око Ирака морала су се решавати питања Блиског истока и питања нафте као веома важног енергента. Основна теза је-

²³ Исто, стр. 513

²⁴ New York Times, July 7, 1991, Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 514.

²⁵ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 515 и 516.

сте да Арапи немају право на нафту која се налази на њиховом простору. Тако је Волтер Лакер 1973. изјавио да би се нафта Средњег истока „могла интернационализовати, не у корист неколико нафтних компанија, већ у корист остатка човечанства“. То би се могло постићи само силом, што не ствара никакав морални проблем, јер „све што је ризикантно је судбина неких пустињских шеиката“. Потребно је само да се одгонетне да „интернационализација“ значи „контролу од стране њихових сателита“ (док они остану чврсти помагачи Израела), а „мало нафтних компанија“ у ствари значи – „послушни Арапи“. Логика је врло јасна: није фер да богати ресурси буду у рукама безначајних људи, када су они потребни богаташима који управљају светом. Визија Марока је да освајају Сахару, али визија Запада је, наравно, много шира него визија Марока, која обухвата читав регион и његове ресурсе – у ствари, ресурсе читавог света.²⁶

Истакнуто је да се питање Авганистана такође није могло решавати без уплитања САД. Била је то идеална прилика да се отежа посао СССР-у који је хтео да примени политику САД, која се доказала у Централној у Јужној Америци. Међутим, услед жеље за доминацијом и превласти по питању контроле Блиског истока, САД су помагале отпор локалног становништва против СССР-а. Помоћ се огледала у оружју и другим материјалним ресурсима. Вршена је и обука локалног становништва ради стварања језгра за борбу против руских специјалних јединица (*спецназа*) и редовне војске. Да би локални живаљ успео да финансира те услуге, јер услуге Американаца нису јефтине, морали су да се усмере на извоз производа који је могао лако да успева на територији и да доноси велики профит. Решење је било у производњи наркотика.

Кроз такву трговину и обуку нарочито се истакао Осама Бин Ладен, који потиче из богате породице, па су му били доступни енормно велики фондови. Опредељен као верски (исламски) фундаменталиста користио је „помоћ“ САД ради протеривања СССР-а са своје територије. С обзиром на територијалне претензије, у смислу контроле и владања, Америка се није задовољила само посматрањем, већ је хтела да узме активно учешће у управљању ресурсима. Такве идеје нису одговарале породицама које су контролисале власт и нафту, па је кренула иницијатива за смањење америчког утицаја. Опробани рецепти Америке проузроковали су стварање фронта за борбу против Америке, који се груписао око организације Ал Каида, која је временом нарасла на читаву мрежу ћелија разасутих по свету. Сам начин организовања и деловања упућује на веома добру обуку коју су пружили стручњаци из Сједињених Америчких Држава. Услед таквог развоја ситуације, која није одговарала интересима САД и њеним плановима за територије која су богате нафтом, морало се поново кренути у медијску кампању,

²⁶ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 256.

како би се припремио терен за нова дејства и смањивање новонасталих проблема. Нормално је да свака борба тражи и одређене жртве. Па уколико се мора, онда ће се то и урадити, јер је циљ доминација у циљу профита и власти. А према томе неколико хиљада својих становника није много уколико се добије вредност од више стотина милијарди. Да би се створила медијски догађај, морало се извести нешто досада незамисливо. Било је питање шта. Анализирајући велики број новинских чланака и емисија о 11. септембру, као и филмова који се баве питањем рушења Светског трговинског центра, намеће се варијанта, да постоји могућност да је тај догађај управо оно што би могли да осмисле неки ултраекстремни амерички кругови да би себи створили услове и аргументе да наставе даље у својим плановима. Ова изјава је, свакако, веома смела и провокативна, али уколико упоредимо оно што је Америка радила током 20. века, није никакав проблем да и такву акцију изведе, уколико она отвара врата ка даљем ширењу и реализацији зацртаних планова. Тај план могао би да буде пропагирање светске борбе против „пошаста 21. века, а то је тероризам“. Тиме би се отвориле могућности за дивљање по свету и спровођење терора, а све под плаштом борбе против империјалистичког Запада са једне стране, и борбе против тероризма, на чијем челу се налазила Ал Каида, са друге стране. Онда је много јасније и коришћење Гвантанама и погрома мноштва недужних људи који се хапсе, па се тек доказује њихова кривица, или се траже докази да би се неко други оптужио за одређени догађај.

То је само један од примера како се остварују жеље и планови за доминацијом у свету, која је зацртана много година раније, а свет се полако води ка томе, без обзира на успутне жртве. За остваривање деструкције путем политике неопходна је и дипломатија, која својим методама рада и ангажовањем умногоне крчи пут активностима о којима је било речи.

Најбитније место јавног спровођења политике је у Уједињеним нацијама и Савету безбедности. Уколико се погледају забелешке Савета безбедности о вету и издвојена вета у Генералној скупштини, може се уочити да САД од 1970. године предњаче у изношењу вета у резолуцијама Савета безбедности и одбацивања његових резолуција у вези са релевантним питањима. О томе сведоче следећи примери: осуда напада САД на Амбасаду Никарагве у Панами (вето САД, Британска апстиненција); инвазија САД у Панами (САД, Уједињено Краљевство, Француска против); злостављање од стране Израела на окупираним територијама (вето САД). Две резолуције генералне скупштине позивале су све државе да се придржавају међународног права – једна је осуђивала помоћ САД контрашкој армији, друга илегални ембарго против Никарагве. Обе су прошле са по два негативна гласа – САД и Израел. Резолуција која се противила добијању територије силом изгласана је са 151 : 3 (САД, Израел и Доминиканска Република). Због наведеног,

треба схватити да данас УН „функционишу“ мање-више, јер чине оно што Вашингтон жели. Та чињеница нема везе са окончањем „хладног рата“, Русима или болестима трећег света.²⁷

Наравно, требало би имати у виду да влада САД, као било који чинилац у светским пословима, увек јавно заговара дипломатију, не силу. То је, иначе, било становиште САД док су тежиле да спрече преговоре и политичко решење у Вијетнаму и Централној Америци, и оно је увек било јавни став у погледу израелско-арапског конфликта. Какав год да је био став САД, медији су га описивали као дипломатску тенденцију и тежњу да се користе мирољубива средства. Тако се може прочитати о „америчким настојањима да се усмери пажња са фокусом на дипломатију и санкције, не на ратне бубњеве“²⁸ – док је, у ствари, права намера да се блокира дипломатски пут, одбаце преговори и да се придржавају силе и принуде – под међународном маском ако је могуће, или чак и саме.

Без употребе силе може се доћи до циља, што нарочито важи за Сједињене Државе, јер се осећају довољно јаке да се прогурају својом традиционалном политиком упркос својим НАТО савезницима, главним арапским земљама, будућој Русији, у ствари, заиста читавом свету. Као што се већ и показало, дипломатија САД је вођена стратешком концепцијом, која се годинама није мењала. Примарна брига су енергетски ресурси у регионима света, којима би управљале одређене „државе фасаде“ у интересу САД и њиховог савезника – Британије. Јер, контрола над енергијом, поготово Средњег истока ствара моћ у светским пословима и гарантује битно притицање капитала економијама САД и Британије. У новије време није само битно ко ће контролисати енергетске ресурсе. Намеће се питања контроле начина и путева транспорта енергије корисницима.

Закључак

Одговор на питање зашто се спроводе оволика разарања није нимало лако дати. Тешко је схватити зашто треба нешто уништити да би само одређеном броју људи било боље. Само зато што се неко налази на одређеном простору и поседује природна богатства, интересантан је за уништавање (можда је коректније рећи „отварање свести за нове демократске идеје у складу са светским тековинама“) или испробавање нових система контроле света. Уколико се прате дешавања која су се реализовала на територијама других земаља и упоредимо са дешавањима у нашем региону може се видети фрапантна сличност. С тим у вези може се предвидети шта нас још чека. Можда савремени демо-

²⁷ Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999, стр. 259 и 260.

²⁸ Andrew Rosenthal, *New York Times*, September 3, 1990, Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999.

кратски правци, у којим је већини доста мало, а мањини није доста оно огромно богатство којим располаже, што већина не разуме, подразумевају заузимање новог курса. Наравно да свако настоји да себи створи што повољније услове за живот и рад. Међутим, настаје велики проблем уколико се ти услови настоје остварити преко „леђа“ других. Тада сте „присиљени“ да своје поступке прикривате или, боље рећи, представљате искључиво кроз призму која ће пројектовати само одређене пројекције које су у вашем интересу.

Да би се циљ остварио или постигао потребно је искористити своју моћ и на пољу које покривају медији, јер ће они, такође, помоћи у „што реалнијем, правовременом извештавању и обавештавању нације“ и, што је веома битно, то ће бити „реално, непристрасно и објективно, јер нико други то не ради као они“, а нација и народ имају право да знају „истину“. Овде се не поставља питање шта је истина и колика је та информација истинита и веродостојна, већ је главно питање за кога је она истинита.

Такође, битно је пратити како се одвијају транзиције земаља које су у процесу транзиције. Самим праћењем транзиције, могу се уочити одређене правилности развоја, у складу са тим колико су одређени народи – нације „отворени за нове идеје и ставове, а у вези са сагледавањем свога места и улоге на регионалном и глобалном плану“. Уколико тај народ „изнедри“ појединце који су „веома напредни“ у смислу креативног приступа сагледавању места и улоге, онда се постиже огроман успех који води бржем уклапању народа у светски миле, а кроз одређене институције. Треба очекивати да сваки приступ проучавању одређене проблематике у себи крије одређену дозу субјективности.

Да би се овај проблем избегао у што је могуће већој мери, пружене информације су подложне критичком приступу ради стварања што јасније слике о ситуацији и правцима даљег развоја друштва.

Због обиља доступних података, у раду се обрађује студија случаја – САД и то само на један од више могућих приступа предмету истраживања. Слична анализа могла би се применити и на друге актере међународне политике. (прим. уред.).

Литература

1. Драган Симеуновић, *Теорија политике – ридер*, Удружење „Наука и друштво“, Београд, 2002.
2. Ерих Фром, *Анатомија људске деструктивности II*, Напријед, Загреб, 1984.
3. Ерих Фром, *Анатомија људске деструктивности I*, Напријед, Загреб, 1984.
4. др Најдан Пашић, *Упоредни политички системи*, Институт за политичке студије, Београд, 1981.

5. Милан Вујаклија, *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1980.
6. Зоран Петровић Пироћанац, *Мали појмовник геополитике*, Институт за политичке студије, Београд, 2004.
7. Вукашин Павловић, *Савремено друштво и политика*, Радничка штампа, Београд 1984. год.
8. Ноам Чомски, *Контролисана демократија*, ЦИД, Подгорица, 1999.
9. Ноам Чомски, *Светски поредак, стари и нови*, СКЦ, Београд, 1996.
10. Нова српска политичка мисао, *Свет после 11. септембра, Посебно издање*, Нова српска политичка мисао, Графички атеље КУМ, Београд, 2002. год.
11. Ђовани Сартори, *Демократија шта је то*, ЦИД, Подгорица, 2001. год.
12. Николо Макијавели, *Владалац*, Рад, Београд, 1968. год.
13. www.christianfantasy.net
14. www.warrensburg.k12.mo.us
15. www.comure.venezia.it
16. www.worldnet.princeton.edu
17. www.en.wikipedia.org
18. www.stile.coventry.ac.uk
19. www.darhiv.ffzg.hr